

Att bära hem Sverige

– en studie av arbetsrutiner hos
utrikeskorrespondenter stationerade i Sverige.

Av: Andreas Berglund och Mårten Arvidsson
Handledare: Jöran Hök
Examinator:

Abstract

Vår undersökning utgick från de vetenskapliga frågeställningarna ” Vad styr utrikeskorrespondenternas utformning av nyhetsnätet?” och ”Vilka konsekvenser har relationen till hemmaredaktionen för arbetsrutinerna och nyhetsnätet?”

Vi stödjer oss på Gaye Tuchmans teori om news net, nyhetsnätet. Teorin går i korta ordalag ut på att man som journalist behöver en systematiserad nyhetsinsamling, ett nyhetsnät, för att på bästa sätt bedriva journalistiskt arbete. Varför är detta intressant? Bakgrunden till vår uppsats är att vi tror att utrikeskorrespondenter har ett för reportrar annorlunda arbetssätt till följd av deras förutsättningar (verksamma i ett annat land, samhälle etc.) Frågeställningen kring relationen till hemmaredaktionen är relevant eftersom utrikeskorrespondenten får antas ha ett kunskapsövertag gentemot hemmaredaktionen vad gäller det geografiska området korrespondenten är satt att bevaka.

Vi har utfört kvalitativa forskningsintervjuer med ett urval av utrikeskorrespondenter som alla representerar europeisk tryckt press, och som alla är baserade i Stockholm. Resultatet av studien visar att rikstäckande tryckt press styr utformningen av utrikeskorrespondenternas nyhetsnät när de letar efter uppslag till artiklar. Ytterligare en central fråga var hur deras värdering av offentliga källor och kontakter kontra personliga såg ut. Den slutsats vi dragit är att det i stor utsträckning är den specifika uppdragsgivarens läsekrets och resurser som styr hur korrespondenterna värderar offentliga respektive personliga källor. Relationen till hemmaredaktionen visade sig bygga på en relativ balans där korrespondenten sågs som expertis på området och regionen. Detta gör i sin tur att det i första hand är korrespondenten som hör av sig till redaktionen, i och med att hen har ”exklusiv” kunskap om vad det är som är värt att skriva om.

Nyckelord: *arbetsrutiner, hemmaredaktion, Kvale, news net, nyhetsinsamling, nyhetsnät, utrikeskorrespondent, Tuchman.*

Vad eller vem styr en utrikeskorrespondent?

Under hösten 2012 gjorde vi, Andreas Berglund och Mårten Arvidsson, en studie av utrikeskorrespondenter stationerade i Sverige. Vårt mål var att förklara vad som styr deras rutiner för nyhetsinsamling, men också vad relationen till hemmaredaktionen har för inverkan på desamma. För att göra det intervjuade vi nio korrespondenter stationerade i Sverige, som representerar åtta tidskrifter och en nyhetsbyrå. Kravet för att vara med i studien var att de skulle publiceras regelbundet i europeisk tryckt press. Efter två månaders intervjuande och analyserande kunde vi slå fast att utrikeskorrespondenternas inställning till arbetsrutinerna varierade kraftigt. Några ansåg att ett brett och finmaskigt nätverk av kontakter var näst intill oundgängligt för att bedriva en bra journalistik. Andra hävdade att det svenska samhället är så pass öppet och transparent att något sådant inte behövs.

Gemensamt för samtliga var däremot att de dagligen läste rikstäckande dagspress för att hitta uppslag till artiklar. Vår slutsats blev att korrespondenternas motstridiga uttalanden bör ses i ljuset av hemmaredaktionernas önskemål av artiklar och reportage. Vissa redaktioner efterfrågar mer problematiserande rapportering av nyhetshändelser, vilket styr korrespondenterna att bygga upp omfattande nätverk av personliga kontakter. Det här innebär att flera av dem lagt ner år på att bygga upp sina respektive nätverk. Anne Rentsch, som skriver för en österrikisk dagstidning, uppskattar dock sina personliga kontakter till endast ett fåtal. Hon tycker att man mycket väl kan bedriva god journalistik med material från offentliga källor i Sverige.

Resultatet av studien ger en inblick i arbetsrutinerna hos en yrkesgrupp som många vet mycket lite om. Vår förhoppning är att undersökningen kan bidra till ökad kunskap om journalistiska arbetssätt. Den bekräftar även trenden mot mer fördjupande nyhetsjournalistik inom den tryckta pressen och vad det innebär för utrikeskorrespondenterna i deras dagliga arbete.

Förord

När vi bestämde oss för att skriva en uppsats om europeiska utrikeskorrespondenter i Sverige och deras arbetsrutiner hade vi ingen aning om hur det skulle gå. Så här i efterhand kan vi konstatera att arbetet till viss del blev både slitsamt och komplicerat. Men framförallt har det varit väldigt roligt. Vi har fått nöjet att möta en samling vänliga och intressanta människor som generöst har ställt upp och delat med sig av sina erfarenheter från yrket som utrikeskorrespondent i Sverige. Det är också dem vi i första hand vill tacka.

Mårten Arvidsson

Andreas Berglund

Stockholm, januari 2013

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund.....	6
2. Definitioner.....	7
3. Teori och tidigare forskning.....	8
3.1 Teori.....	8
3.2 Tidigare forskning.....	10
4. Vetenskapliga frågeställningar.....	11
5. Metod.....	12
5.1 Kvalitativ metod.....	12
5.2 Tillvägagångssätt.....	13
5.3 Intervjuguiden.....	14
5.4 Etik.....	15
5.5 Metodkritik.....	16
5.6 Referenskritik.....	16
5.7 Validitet och reliabilitet.....	16
6. Material.....	17
6.1 Urval.....	17
6.2 Hämtning av material.....	19
6.3 Tidsperiod.....	19
7. Resultat och analys.....	20
7.1 Resultat.....	20
7.2 Sammanställning av resultat.....	30
7.2.1 <i>Frågeställning 1</i>	32
7.2.2 <i>Frågeställning 2</i>	32
7.3 Analys.....	33
8. Diskussion och slutsats.....	36
8.1 Diskussion.....	36

8.2 Slutsats.....	37
9. Referenslista.....	39

1. Inledning och bakgrund

Ordet korrespondent har sitt etymologiska ursprung i latinets *respondeo* som betyder svara, genmäla. Början till betydelsen som vi känner den i dag kommer från utlandsresenärer som skickade brev tillbaka till hemlandet om sina upplevelser; exempelvis svenska emigranter i Amerika kring förra sekelskiftet. I takt med att tidningsredaktionerna fick mer resurser kunde de välja att anställa utrikeskorrespondenter alternativt att skicka iväg en av redaktionens fasta medarbetare till utlandstjänstgöring. Kostnadsökningar har dock på senare tid lett till att nätet av korrespondenter jorden runt har blivit glesare och mer och mer ersatts av tillfälliga uttryckningar från hemmaredaktionen, frilansare och stringrar. (Nationalencyklopedin, 2012) Det är viktigt att påpeka att det är i ovan nämnda kontext som vår undersökning äger rum. Fasta utrikeskorrespondenter är i dag en ovanlighet, särskilt i en förhållandevis perifer region som Skandinavien.

Tankarna kring att skriva just den här uppsatsen tog fart efter att vi besökt en föreläsning under delkursen Journalistikforskning. Föreläsningen berörde bland annat journalistisk utrikesrapportering och tog upp bristen på forskning om densamma. Vi hade tidigare båda två intresserat oss för ämnet, och föreläsningen blev något av gnistan som tände elden. Vi började fundera på hur utrikeskorrespondenter stationerade i Sverige egentligen gör när de arbetar med nyhetsinsamling och vad som påverkar deras rutiner, urval och värderingar av källor. Detta i ett sammanhang som vi tror skiljer sig från den inhemske reporterns dito, främst med tanke på kombinationen av att befinna sig i en mer eller mindre okänd miljö och att där agera ett slags allmänreporter för ett helt land eller en region.

Syftet med vår uppsats är helt enkelt att ta reda på hur korrespondenterna upplever att deras arbetsrutiner ser ut i ljuset av ovanstående förhållanden. Dessutom ville vi undersöka relationen mellan redaktion och korrespondent. Det är en parameter som har en plats i vår undersökning eftersom eventuella krav från redaktionen kan antas innebära att

utrikeskorrespondenten måste justera sitt nyhetsnät. Om det inte förhåller sig på det viset hoppas vi naturligtvis kunna visa det. Till vår hjälp har vi Gaye Tuchmans teori om systematiserad materialinsamling, nyhetsnätet (news net), som vi går in på närmare i teoriavsnittet.

2. Definitioner

- Utrikeskorrespondent: Journalist som är placerad i utlandet och därifrån rapporterar till ett medium i hemlandet. (Nationalencyklopedin, 2012).
- Representant: Vi betraktar korrespondenterna som intervjuats i vår studie som representanter enligt den terminologi som Steinar Kvale rör sig med i handboken ”Den kvalitativa forskningsintervjun” (Kvale. 1997:197).
- News net: Gaye Tuchman introducerade begreppet *news net* redan 1979. Hon syftade då på den rutin för informationsinsamling som i första hand nyhetsjournalister utvecklat. (Tuchman 1979:21-22) I den här studien omnämns begreppet som ”nyhetsnät”.
- Frilans: Många av de utrikeskorrespondenter vi intervjuat arbetar på frilansbasis. Termen syftar på person som utan att vara anställd åtar sig arbete eller erbjuder sina tjänster på uppdragsbasis åt en eller flera huvudmän. Termen används företrädesvis inom mediavärlden. Frilansare kan arbeta enskilt eller i grupp. Frilansgrupperna ökade påtagligt under 1980-talet. Många vecko- och specialtidningar bygger nästan helt på frilansarbeten. (Nationalencyklopedin, 2012).
- Case: Begreppet case förekommer i vår studie med betydelsen individ som får personifiera ett journalistiskt skildrat fenomen.
- Re-write: Att skriva om en redan publicerad text. Detta är en term som används inom journalistiken när en artikel baseras på en annan skribents redan publicerade text. Detta för att spara tid och för att anpassa den till den egna läsarkretsen och publiceringsformen.

- Stringer: En typ av frilansreporter men med någon form av ingått avtal med en uppdragsgivare.
- UD:s pressrum: Utrikesdepartementets service till internationella journalister med Sverige som bevakningsområde. (Utrikesdepartementet, 2012)

3. Teori och tidigare forskning

I det här kapitlet går vi först igenom och förklarar det teoretiska ramverk som omgärdar vår undersökning, det vill säga Gaye Tuchmans resonemang kring systematiserad nyhetsinsamling, nyhetsnätet. I den löpande texten om teorin återknyter vi också genomgående till föremålet för vår studie; hur har teorin beröringspunkter med just vårt val av ämne? Därefter redogör vi för tidigare forskning inom vårt ämne; alltså vad styr utrikeskorrespondenters utformning av nyhetsnätet i deras insamling av journalistiskt material.

3.1 Teori

Sociologiprofessorn Gaye Tuchman myntade redan i slutet av 70-talet begreppet news net, vilket vi i vår uppsats valt att översätta till nyhetsnät. För att förklara termen blickar hon i sin bok *Making News* tillbaka till det amerikanska 1800-talets andra hälft:

I takt med att konkurrensen växte inom den ständigt ökande floran av dagstidningar i New York fick journalistkåren ta till nya grepp för att hitta händelser att skriva om. För det ändamålet lämnade man redaktionen och gick ut på stan. Det här aktiva nyhetsletandet skedde dock inte slumpmässigt. Istället sökte sig reportrarna till särskilda platser där de trodde att för läsekretsen intressanta händelser kunde tänkas äga rum. Sådana platser kunde till exempel vara polisstationer eller domstolar. Efter en tid lärde sig reportrarna att upprätta system efter vilka de på lättast sätt kunde fånga in sina nyheter. Det är här det så kallade nyhetsnätet kommer till användning i vår undersökning. Vilka system eller platser använder sig utrikeskorrespondenterna av för att ”fånga in” materialet de sedan skickar till sin

hemmaredaktion/redaktioner? (Tuchman 1978, 18-20)

Gaye Tuchman menar att också de internationella nyhetsbyråerna kan räknas in i ett världsomspännande nyhetsnät (Tuchman 1978, 20), vilket snabbt kan förse regionala tidningar med information om vad som sker på ett längre geografiskt avstånd. Därför fyller den intervjuade korrespondenten från nyhetsbyrån en viktig funktion i vår undersökning.

En central jämförelse som Tuchman gör är den mellan ett nät och en filt i fråga om kapacitet att fånga in journalistiskt material. Ju tätare maskorna är – det vill säga ju mer likt en filt nätet är – desto mer kan fångas in. Hon tillägger dock att ett tätare nät också kan medföra att nyheter av mindre vikt fångas in. (Tuchman 1978, 18-20) Hur finmaskiga är nyhetsnäten hos de i Sverige baserade utrikeskorrespondenterna?

Nyhetsnätet påverkar, enligt Tuchman, det vi tar in av världen genom att det ”låter” händelser äga rum på vissa platser, men inte på andra. Journalister (i vårt fall korrespondenterna) har svårt att skriva om fenomen eller händelser som ligger utanför deras eget nyhetsnät. Ett mediums nyhetsnät återspeglar enligt Tuchman hur det ser på sitt uppdrag vad gäller nyhetsförmedling, eller annorlunda uttryckt: vad tror det att dess läsare vill veta och hur de finansiella möjligheterna att åstadkomma detta ser ut. (Tuchman 1978, 23-26)

Becker och Vlad diskuterar hur synen på rutiner hos tidigare forskare (till exempel Tuchman) inte är anpassade för variationer. Vid sidan om teorierna om nyhetsnätet har andra synsätt på journalistiska arbetsrutiner gällande informationsinsamling och nyhetsskapande uppkommit. Dagens samhälle kräver alltså en viss modifikation av det teoretiska begreppet ”nyhetsnät” enligt dem (Becker och Vlad 2009, 69). Shoemaker och Reese beskriver nyhetsrutiner som “(...) those patterned, routinized, repeated practices and forms that media workers use to do their jobs”. Det är med andra ord ett sätt att jobba på som också andra typer av journalister än utpräglade nyhetsjournalister använder sig av (Becker och Vlad, 2009, 61).

I vår undersökning utgår vi ifrån hypotesen att nyhetsnätet som begrepp går att applicera också på dagens fragmentiserade och, sedan tiden då Tuchman presenterade sin teori, tekniskt långt komna medievärld. För det första har vi valt att ta till oss den dimension av begreppet som vi menar är universell och som fortfarande i hög grad överensstämmer med nuvarande förhållanden: Tidningsmaterial levereras fortfarande till huvudredaktionen av journalister som

befinner sig på den plats som anses lämplig för att erhålla den information de behöver. Förr var det till exempel polisstationer och domstolar, eller fasta medarbetare utpositionerade på olika platser i världen. Numera behöver inte platsen vara fysisk, menar vi. Reportrar prenumererar på exempelvis diarielistor, så kallade rss-feeds eller pressmeddelanden, som kommer direkt till deras inkorg på datorn. Internet har blivit en plats, en plattform, att befinna sig på för att bedriva journalistiskt insamlingsarbete. Vår hypotes inkluderar också att de relationer man upprättar i yrket till andra personer, organisationer, företag och myndigheter i formen av ett personligt kontaktnätverk kan ses som olika ”platser” som man bevakar. Samma nu som då, i grund och botten. Bara en ny form av nyhetsnät. I begynnelsen var det ökande konkurrens om annonser som gjorde att tidningarna började med systematisk nyhetsinsamling. Den bakomliggande tanken var att man skulle få uppslag som de andra kanske inte hade och på så sätt locka nya läsare (Tuchman 1978, 19). På samma sätt fungerar det fortfarande, menar vi. En tidning kan finna det ekonomiskt försvarbart att betala en korrespondent som befinner sig utomlands för att få initierad rapportering från en plats som konkurrenterna kanske valt bort av olika skäl.

3.2 Tidigare forskning

Vi har, till att börja med, inte hittat en enda erkänd studie som lyfter situationen för utländska korrespondenter stationerade i Sverige. Däremot finns flera undersökningar som tar upp *svenska* utrikeskorrespondenters förehavanden ur olika avseenden.

Ett sådant exempel är Lina Eidstams examensarbete ”Öron och ögon i främmande land: en studie av svenska utrikeskorrespondenter i svensk dagspress” från 2006. Den behandlar svenska utrikeskorrespondenters syn på sitt eget arbete, samt hur utrikesrapporteringen har förändrats över tid. Sistnämnda uppsats berör emellertid inte arbetsmetoder hos korrespondenterna (Eidstam 2006). Också Emil Annetorps ”Svenska journalister hos de utländska nyhetsbyråerna: kan de påverka ett likriktat ämnesval?” från 2011 kan sägas ha beröringspunkter med vår studie. Författaren har nämligen, liksom vi, intervjuat korrespondenter på utländska nyhetsbyråer i Sverige. Där slutar dock likheterna. Annetorp har studerat korrespondenterna utifrån en teori om en homogenisering av ämnesvalet. (Annetorp 2011)

Under läsningen av Lina Eidstams uppsats om svenska utrikeskorrespondenter snubblade vi

över professor emeritus i socialantropologi Ulf Hannerz bidrag till kunskapen om yrkesgruppen. Hannerz har skrivit boken *Foreign News – Exploring the world of foreign correspondents*, vilken tar upp olika aspekter av utrikesrapportering, ofta ur ett antropologiskt perspektiv (Hannerz 2004). Boken diskuterar många av utrikesrapporteringens vedermödor, men saknar ett Sverigeperspektiv och går inte in på problematiken med skapande av nätverk. Hannerz bok har dessutom ett antal år på nacken, och fokuserar relativt ensidigt på nyhetsjournalistik. I vår studie ingår endast en egentlig nyhetsjournalist.

I samband med att vi tog kontakt med utrikeskorrespondenterna på Utrikesdepartementets personförteckning blev vi varse att det samtidigt bedrevs en kvantitativ studie på JMK i Stockholm. Deras studie, vars frågebatteri vi har fått tillgång till, berörde just utrikeskorrespondenter stationerade i Sverige och bland annat också deras arbetsmetoder. Det ska dock tilläggas att den sistnämnda undersökningen tycks lägga tonvikten på att sammanställa demografisk data om gruppen utrikeskorrespondenter i Sverige. Frågorna är generellt av mindre komplicerad natur än i vår undersökning och rör sig kring till exempel vilken utbildningsnivå, yrkeserfarenhet och typ av anställningsavtal korrespondenterna har. JMK-studien tangerar dock våra val av frågeställningar ett fåtal gånger. Exempelvis ställs frågan om vilka källor informanterna anser är viktigast; myndighetskällor, riksdagsledamöter, medborgare etc.

JMK-studien har ingen avgränsning vad gäller typ av medium eller ursprunglig härkomst för de deltagande utrikeskorrespondenterna. Eftersom sistnämnda undersökning pågår i skrivande stund har vi inte kunnat ta del av resultatet, vilket annars hade varit naturligt om så hade varit fallet. Vi har utan resultat tagit kontakt med de forskare på JMK som står som ansvariga för studien.

4. Vetenskapliga frågeställningar

Som utrikeskorrespondent förväntas du ofta kunna rapportera händelser av en ämnesmässig bredd som liknar den inhemske allmänreporterens rapportering. Detta samtidigt som hen är mer eller mindre obekant med den geografiska platsen och samhället. Vi vill i den här studien

ta reda på hur utrikeskorrespondenterna gör för att upprätta ett nyhetsnät som håller mot dessa förväntningar samt vad det är som styr den processen.

- **Vad styr utrikeskorrespondenternas utformning av nyhetsnätet?**
 - Var sker korrespondenternas nyhetsinsamling (på vilka platser i nyhetsnätet)? I vilken utsträckning använder man sig exempelvis av UD:s pressrum?
 - Hur värderar korrespondenterna offentliga respektive personliga kontakter?
 - Hur ser korrespondenterna på att använda artiklar eller inslag i svenska medier som grund till egna jobb eller re-writes?
- **Vilka konsekvenser har relationen till hemmaredaktionen för arbetsrutinerna och nyhetsnätet?**
 - I vilken utsträckning är utrikeskorrespondenten respektive redaktionen initiativtagande i fråga om rapportering ifrån Sverige?

5. Metod

5.1 Kvalitativ metod

Det var inte ett givet faktum att studien skulle genomföras med kvalitativ metod, men när vi lyckats precisera vår frågeställning stod det klart för oss att den lämpade sig bäst. Vi är primärt intresserade av hur utrikeskorrespondenter uppför rutiner för insamling av material samt hur de upprättar ett nyhetsnät. Detta inom ramen för Gaye Tuchmans nyhetsnät-teori.

Vi anser därför att våra frågeställningar bäst besvaras genom att intervjua utrikeskorrespondenterna och låta dem berätta själva om sina arbetsrutiner och sina arbetsförhållanden. Detta bland annat genom att beskriva praktiska situationer i sitt arbetsliv. Vi fann det då olämpligt att anlita en kvantitativ metod eftersom den empiriska data som vi insamlat inte med godtagbar validitet som mål kunde anses vara kvantifierbar. Man kan då fråga sig hur vetenskapliga en samling anteckningar och inspelningar från ett antal personer kan vara. Den kritiken bemöter den nypragmatiska filosofen Richard Rorty med sin teoretiska

syn på samtalet som en kunskapsgenererande aktivitet. Han menar att kunskapen blir till i samtalet, som ett socialt rättfärdigande av en övertygelse eller återberättad erfarenhet, istället för att vara en något fixerat och objektivt (Rorty 1979, 171).). Vi behöver då inte betrakta de intervjuade utrikeskorrespondenternas utsagor som en värderingsfri spegling av verkligheten. Vår studie gör inte anspråk på någon objektiv sanning, frågan vi ställer gällande utrikeskorrespondenternas arbetsrutiner syftar till att visa på ett systematiskt handlande hos dem. Det vill säga vad som kan sägas om hur utrikeskorrespondenterna upprättat sitt nyhetsnät och vad som styr processen (Kvale 1997, 199).

I analysen av vårt intervjumaterial stöder vi oss på en hermeneutisk tolkningstradition. Hermeneutiken blev först en tolkningsmetod inom ämnen som litteraturhistoria och teologi, där man analyserade texter som var både kulturellt och historiskt avlägsna (Kvale 1997, 49). Metoden föddes ur behovet av att uttolka en möjlig mening i en passage eller hel text genom att se hur ”delen” förhåller sig till ”helheten” (Kvale 1997, 51). Ofta finner man större klarhet kring en knepig formulering om man ser den i förhållande till författarens sociala eller kulturella kontext. Idéhistorikern Quintin Skinner förklarar det med att två frågor är av särskilt vikt när man bestämt sig för att analysera en text. (1) Vad betyder verket för mig som uttolkare/forskare och (2) vad betydde det för avsändaren? (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud 2012, 221). Vad det handlar om är alltså att klarlägga i vilken situation och av vem något yttrats men även vem den avsedda mottagaren var. Medvetenheten om de aspekter som kan påverka ett yttrande kan bringa klarhet i svårtolkade samtalssituationer. I vårt fall var analysmetoden behjälplig när vi stötte på personer som uttryckte en tillfredsställelse med sitt yrkesval men ändå på olika sätt visade upp en bitterhet och/eller cynism inför vissa arbetsmoment eller situationer i sitt yrke. Vi kunde se dessa känslouttryck i ljuset av att deras arbetsvillkor i vissa avseenden förändrats till det sämre eller att deras arbetsinsats inte längre värderades lika högt.

5.2 Tillvägagångssätt

När vi bestämt oss för att anlita den kvalitativa intervjun som metod för att besvara frågeställningen i vår studie, började sökandet efter en handbok på området. Ganska snart fann vi Steinar Kvales bok i ämnet med den självklara titeln ”Den kvalitativa forskningsintervjun”. Kvale presenterar där bland annat intervjuundersökningens sju stadier, en lista som blev till ett underlag för det förberedande arbetet med studien och en hjälp till att

överblicka arbetet under själva författandet av uppsatsen. Den var även en hjälp till att överblicka arbetet under själva författandet av uppsatsen.

1. **Tematisering.** Studiens syfte formulerat i en vetenskaplig frågeställning och en metod för att besvara den söks.
2. **Planering.** En plan läggs upp för hur dessa sju stadier ska kunna fullföljas.
3. **Intervju.** Intervjuerna genomförs enligt den bestämda mall som vi utarbetat.
4. **Utskrift.** Det insamlade materialet förbereds inför analys. Exempelvis kan inspelade intervjuer överföras till skrift.
5. **Analys.** Välj analysmetod efter omfattningen och karaktären på det insamlade materialet.
6. **Verifiering.** Kontrollera generaliserbarheten, reliabiliteten och validiteten på resultatet av intervjuerna.
7. **Rapportering.** Presentera resultatet i en form som uppfyller vald grad av vetenskapliga kriterier.

Samtliga intervjuer gjordes av oss båda. Vi hade då möjlighet att jämföra våra anteckningar från intervjuerna med varandra men även med det inspelade materialet. Det var även till en stor hjälp att under själva intervjustadiet kunna påminna varandra om kompletterande följdfrågor. Medan den ene var mer aktivt lyssnande eller försökte formulera en frågeställning rätt, kunde den andre fokusera på stämningen eller känslomässiga uttryck hos intervjupersonen.

5.3 Intervjuguiden

Vi satte fart med att författa en intervjuguide inför intervjuerna för att göra dem till ett så effektivt verktyg som möjligt i studien. I skapandet av guiden tog vi stöd av Steinar Kvales metodiska tillvägagångssätt (Kvale 1997, 121). En aspekt i den kvalitativa forskningsintervjun är den *tematiska* som syftar på det återkommande ämnet som intervjun cirkulerar kring och försöker att helt uttömma. Det blev dock uppenbart för oss hur viktigt det mellanmänniska samspelet i intervjun var, något som Kvale kallar det *dynamiska* förhållandet i forskningsintervjun (Kvale 1997, 121). Det blev i vissa fall en förutsättning för att uppnå det kunskapsbildande samtalet vi ville frammana.

De frågor som hamnade i intervjuguiden är av uteslutande tematisk karaktär och följdfrågorna blev det dynamiska inslaget som fick samtalet att fördjupas där vi ansåg det nödvändigt. De

skiftade beroende på intervjupersonens svar men avsikten med dem var att komma fram till kärnan i frågeställningarna.

Detta var den version av intervjuguiden som vi använde oss av under samtliga intervjuer:

- 1. I hur stor utsträckning använder du dig av offentliga källor?**
- 2. Anser du dig ha ett nätverk av personliga kontakter?**
- 3. Är det du eller din redaktion som i huvudsak tar initiativ till en notis, artikel eller ett reportage?**
- 4. Behöver du göra s.k re-writes av texter i svenska medier?**
- 5. Hur länge har du varit yrkesverksam som korrespondent i Sverige?**
- 6. Vilka svenska medier följer du?**

5.4 Etik

De etiska aspekterna av samtalsintervjuerna är viktiga att ta hänsyn till, dels så klart av respekt för den intervjuade personen men också för att samtalet ska kunna föras så frispråkigt som möjligt. Varje intervju inleddes med en *orientering* där vi förklarade för den vi tänkt intervju vad det var för studie vi gjorde och hur den skulle komma att publiceras.

Avslutningsvis gjorde vi en *avrundning* där vi frågade om vi kunde nå den intervjuade för kompletterande frågor om vi missat något. Dessa kontaktuppgifter kom även att användas för att skicka dem den slutgiltiga versionen av studien (Kvale 1997, 142). Det inträffade att en av utrikeskorrespondenterna ville få sitt namn fingerat i undersökningen, en önskan som vi såklart respekterade. I slutskedet av arbetet med uppsatsen beslöt sig en annan av de intervjuade för att av olika skäl dra sig ur undersökningen. Efter en diskussion med alla berörda (handledare, kursansvarig och intervjuperson) kom vi fram till att det bästa förfarandet var att tillmötesgå intervjupersonens önskemål. Den slutsatsen drogs eftersom vi ansågs ha kontaktat de medverkande i studien för sent för att de skulle ha en chans att kommentera hur de blivit återgivna i uppsatsen. Det ska dock tilläggas att det endast var den borttagne personen som hade synpunkter på hur denne blivit återgiven. Vi gjorde därefter

bedömningen att materialet trots avhoppet var tillräckligt omfattande för att vi skulle kunna slutföra studien med fortsatt hög validitet.

5.5 Metodkritik

Den hermeneutiska tolkningstraditionen har, som tidigare nämnts, sina rötter i studerandet av texter. Att metoden inte har sitt ursprungliga användningsområde inom intervjustudier skulle kunna vara ett problem i vår studie. Men vi stöder oss här på att hermeneutiken senare utvidgats till att infatta analyser av diskurser och handlingar, humanvetenskapliga texter och samhällsvetenskapliga fenomen (Kvale 1997, 49). Ett centralt begrepp i den uttolkningsmetod vi valt för vårt intervjumaterial är *kontext*. Historikern Peter Burke problematiserar den moderna akademiska världens förhållande till och användning av begreppet, som han menar blivit en slags intellektuell slogan (Burke 2002, 153). Att beakta omständigheter har enligt Burke varit ett metodologiskt tillvägagångssätt i alla tiders historiskt meningssökande studier. Sedan upplysningstiden har dock övergången från beaktandet av de närliggande omständigheterna till att försöka ana en mer övergripande historisk kontext gjort kontextualiseringen till ett trubbigt redskap (Burke 2002, 158). I vår studie har vi rört oss kring intervjustudien och intervjustudien mer direkta omständigheter än att försöka se dem i macroperspektiv. Detta för att det bäst passade syftet med vår studie men också med ovanstående kritik i åtanke.

5.6 Referenskritik

Steinar Kvales ”Den kvalitativa forskningsintervjun” är vår avgjort största källa till teorier om hur man metodologiskt bör gå tillväga i en intervjustudie. Esaiassons, Oscarssons och Wängneruds ”Metodpraktikan” har fått agera försvar för eller alternativ till Kvale. Detta gör att mycket av studien beror på Kvales roll som en vetenskapligt godkänd auktoritet på området.

5.7 Validitet och reliabilitet

Vårt mål med uppsatsen har hela tiden varit att presentera ett intressant, trovärdigt och generaliserbart resultat baserat på våra frågeställningar kring utrikeskorrespondenternas arbetsrutiner. För att garantera just trovärdigheten har validiteten, det vill säga att vi undersökt det vi säger att vi gjort, samt reliabiliteten, att vi inte gjort några medvetna eller omedvetna fel

i arbete med att insamla och analysera resultatet, varit viktiga mål att uppfylla (Esaiasson, Oscarsson och Wängnerud 2012, 63).

En god validitet försökte vi uppnå genom att ha en klart formulerad frågeställning. Utifrån frågeställningen kunde vi göra ett relevant urval av intervjupersoner och anpassa de tematiska intervjufrågorna för att nå ett så trovärdigt resultat som möjligt. Exempelvis beslöt vi oss för att utesluta skandinaviska korrespondenter som var verksamma i Sverige. Anledningen var bland annat att deras relation till det svenska samhället och deras generellt sett stabilare anställningsformer skiljde sig från de övriga europeiska korrespondenterna. Detta skulle påverkat resultatet till det sämre i fråga om representativitet, och i förlängningen också validitet. De klart formulerade frågeställningarna har även hjälpt oss under analysen då vi hela tiden gick tillbaka till dem för att kunna komma till en relevant slutsats. Analysen av ett citat föregicks alltid av en diskussion kring den kontext som citatet yttrades i. I vilken sinnesstämning befann sig personen? Fanns det utrymme för missförstånd?

Att vi varit två personer som utfört alla momenten i studien tillsammans har varit avgörande för reliabiliteten. Under intervjuerna kunde det ta sig uttryck i att vi kunde hjälpa varandra att se till att alla intervjufrågor besvarades tillfredsställande. Till exempel hände det då och då att våra intervjupersoner missförstod våra frågor eller berättade anekdoter som visserligen var intressanta, men hade föga att göra med föremålet för vår studie. Vi fick vid dessa tillfällen bägge hjälpas åt så att intervjupersonen hamnade på rätt spår igen.

6. Material

För att kunna svara på frågan om hur utrikeskorrespondenters informationsinsamling går till samt hur de upprättar och förhåller sig till sitt nyhetsnät - inom ramen för denna studie - behövde vi samla in ett material att undersöka. I vårt fall blev det inspelningar och anteckningar från intervjuer med nio yrkesverksamma utrikeskorrespondenter. Här följer en redovisning för varför vi valt att intervjua de personer som bidragit till studien.

6.1 Urval

Att vi valt att intervjua just de personer som förekommer i den här studien bygger på en strävan efter att få en så omfattande och välgrundad bild av utrikeskorrespondenternas upprätthållande och förhållande till sina nyhetsnät som möjligt. Vi började arbeta med ambitionen att prata med alla skrivande utrikeskorrespondenter i Sverige som på frilansbasis, som stringrar eller som fast anställda publicerades i europeisk tryckt press.

Att de arbetade inom tryckt press blev ett kriterium eftersom det är inom detta område som vi, uppsatsförfattarna, huvudsakligen utbildar oss inom. Det var även nödvändigt att begränsa materialinsamlingen ytterligare för att resultatet av studien skulle ge ett vetenskapligt korrekt och generaliserbart svar på vår frågeställning (Esaiasson, Oscarsson och Wängnerud 2012, 156-157). Kravet var även att de skulle arbeta journalistiskt i den meningen att de i dag var aktiva som avlönade utrikeskorrespondenter. Efter att vi resonerat lite kring ytterligare kriterier bestämde vi oss för att inte intervjua några korrespondenter från nordiska medier. Vi ansåg att deras relation till det svenska samhället särskiljer sig allt för mycket från övriga europeiska utrikeskorrespondenter. Det handlar om kulturella fördelar som exempelvis språkkunskaper men också att de nordiska korrespondenternas uppdragsgivare tycks avsätta större resurser till rapportering om Sverige än deras motsvarigheter på kontinenten. Detta påstående grundar vi på förekomsten av fast anställda korrespondenter från de nordiska länderna (Utrikesdepartementet, 2012). Vi tipsades tidigt om att Utrikesdepartementet hade ett personregister över alla utrikeskorrespondenter som var verksamma i Sverige, ett dokument som kom att bli mycket användbart för oss. I detta register finns över 200 utrikeskorrespondenter representerade, som i sin tur företräder olika privata och offentliga medieföretag från hela världen såväl som statliga nyhetsbyråer. I förteckningen återfinns naturligtvis också enskilda frilansande reportrar. Våra handledare på Södertörns högskola rådde oss att begränsa oss till 10 intervjuer, ett råd som förklarades med uppsatsformens begränsningar i tid och utrymme. Vi botaniserade bland alla dessa och gjorde ett urval av enskilda reportrar som vi ansåg utgöra en representabel bild av utrikeskorrespondenter för europeisk tryckt press. Vi tog kontakt med 29 olika utrikeskorrespondenter som representerade tidningar och tidskrifter med huvudsaklig utgivning i 20 olika europeiska nationer. Inom den gruppen kunde vi genomföra de 10 intervjuer som vår studie bygger på. Däribland fanns den korrespondent som valt att dra sig ur undersökningen helt och hållet, varför slutantalet blev nio intervjuer. Den personens medverkan ansåg vi slutligen försumbar för betydelsen av vår slutsats.

Vi upptäckte att det personregister utrikesdepartementet fört var bitvis daterat. Av de 29 utrikeskorrespondenterna hade sex personer flyttat hem, gått i pension eller på annat vis upphört att rapportera från Sverige.

Av de intervjuade personerna var lika många kvinnor som män, vilket var ett mål vi eftersträvat. Det var en fördelning som återspeglade förhållandet hos den totala gruppen vi kontaktat. Vårt mål var som nämnt att få en så omfattande bild av europeisk tryckt press som möjligt, något som visade sig lättare sagt än gjort. Efter upprepade försök fick vi tyvärr inse att vi inte hade möjlighet att intervjua någon korrespondent från en spansk eller en italiensk tidning. Det innebar att en betydande del av den sydeuropeiska pressen inte kunde studeras i undersökningen. ”Det finns helt enkelt inte något intresse för svenska nyheter i Spanien”, förklarade Cecilia Mora, tidigare korrespondent för spanska La Vanguardia men är numera anställd på Sveriges Radio.

När det gällde de italienska korrespondenterna fanns det däremot två aktiva i Sverige, varav den första avböjde från att delta i vår undersökning och den andra tyvärr blev svårt sjuk under arbetet vilket ledde till att vår intervju därför fick ställas in.

6.2 Hämtning av material

Vi började med att skriva ett mejl som presenterade oss och vårt arbete som sedan skickades till de adresser som fanns i utrikesdepartementets personregister. Detta var en metod som i princip inte gav några svar alls. Som tur var fanns telefonnummer till korrespondenterna i personregistret vilket innebar att vi mer direkt kunde komma i kontakt med dem. Det visade sig vara en metod som gav bättre utdelning. Efter att vi fått kontakt med personerna som vi ansåg borde utgöra grunden för vår undersökning stämde vi träff med dem för ett intervjutillfälle i person. Under intervjun förde vi båda anteckningar och spelade in samtalet, med undantag för två intervjuer vars samtal endast antecknades. Intervjuerna hölls dels i utrikesdepartementets pressrum och på caféer som respektive korrespondent föreslagit.

6.3 Tidsperiod

Insamlandet av det empiriska materialet till vår undersökning inleddes måndagen den 12 november, en vecka efter att C-uppsatskursen börjat. Då genomfördes de första två intervjuerna, med en fransk och en polsk korrespondent. På inrådan av vår handledare satte vi igång så tidigt vi kunde. Det skulle visa sig att intervjuernas längd varierade från cirka en

halvtimme till nästan två timmar, varför det i efterhand framstår som ett väl avvägt beslut att först av allt avsätta tid för intervjuerna. Den sista intervjun genomförde vi den 3 december.

7. Resultat och analys

Vi redogör inledningsvis för de deltagande utrikeskorrespondenternas bakgrund och arbetsgivare, för att läsaren ska kunna tillgodogöra sig resultatet med det i åtanke.

Sedan presenterar vi intervjupersonernas resonemang kring frågeställningarna i undersökningen - person för person. Därefter följer en sammanställning av resultatet och därefter analys av detsamma. Erika är ett fingerat namn, och heter egentligen något annat.

7.1 Redovisning av resultat

- Shirvan Nuran Serikaya har jobbat både på Sveriges Radio och som frilansande utrikeskorrespondent för den turkiska nyhetsbyrån Bianet.
- Wolfgang Matl har varit i Sverige i många år och är numera utrikeskorrespondent på frilansbasis för Neue Zürcher Zeitung i Schweiz.
- Niklas Pollard är halvsvensk och jobbar som fast korrespondent på brittiska nyhetsbyrån Reuters redaktion i Stockholm.
- Olivier Truc har varit här sedan mitten av 90-talet och arbetar som franska dagstidningen Le Mondes utrikeskorrespondent i Norden. Truc jobbar på frilansbasis.
- Tomasz Walat har varit i Sverige i omgångar, första gången var redan i mitten på 60-talet. Nu arbetar han som frilansande skribent åt den polska tidskriften Polityka.
- Reiner Gatermann har arbetat som utrikeskorrespondent i Sverige länge. Numera är han pensionerad, men skriver för holländska European Energy Review.
- Muriel Francois har jobbat i Sverige i några år. Hon arbetar främst för den belgiska dagstidningen La libre Belgique.
- Anne Rentzsch, har jobbat länge i Sverige. Numera frilansande utrikeskorrespondent för österrikiska Der Standard, tidigare arbetade hon för Süddeutsche Zeitung.
- Erika (fingerat namn) arbetar som utrikeskorrespondent på frilansbasis för ett antal tidningar i sitt hemland.

”Pressrummet är en basstation.”

Shirvan från Turkiet berättar att hon följer ”alla” medier för att hålla sig ajour. Det innefattar, berättar hon, rikstidningar (DN, SvD, Aftonbladet, Expressen), facktidningar (bland annat Kommunalarbetaren) och veckotidningar. Hon tittar utöver det på SVT, lyssnar till SR:s programutbud, läser text-tv och Dagens Industri. Också sociala medier som Twitter och Facebook är viktiga inslag för att hitta idéer och uppslag, säger hon.

Men ibland upplever Shirvan att det kan bli för mycket medieintag, då vill hon bara stänga av och ta det lugnt. Att konsumera för mycket medier blir lätt en yrkesskada, konstaterar hon.

De källor hon använder beskriver hon som en blandning av myndighetskällor och privata källor. För övrigt anser hon det viktigt att hänvisa till ursprungskällan om hon gör ett jobb baserat på en artikel ur en svensk tidning. ”Jag använder tidningens namn eller journalistens namn”, säger hon.

Det händer till och med att hon ringer personen som citerats i en artikel för att kontrollera om uttalandet stämmer, berättar Shirvan. Det här är dock något som inte alla gör, tycker hon.

Vidare är opartiskhet, enligt henne, av central betydelse i hennes rapportering. Hon tar Reinfeldts politik som exempel, något som hon menar inte kan ”beskrivas enbart utifrån en vänsterparlamentarikers ögon”. Också Reinfeldts partivänner och väljare måste få komma till tals. Observationerna måste ”blandas” för att bilden inte ska bli sned, säger hon.

Urvalet bestäms i mångt och mycket av de medier Shirvan skriver för. Dessa är framförallt intresserade av rättvisefrågor samt hur den svenska demokratiska kulturen manifesterar sig. Shirvan är inte ny i yrket och hon menar att hennes erfarenhet gjort att hon oftast tar egna initiativ till jobb. Det är bara ibland som de turkiska redaktionerna hör av sig till henne, senast det hände ville den redaktionen att hon skrev om kvinnors rättigheter i Sverige.

Vad gäller vikten av UD:s presstjänst (och pressrummet) som länk till källor är hon tydlig. Hon berättar att hon inte förstår hur journalistkollegor klarar sig utan pressrummet. Det utgör, menar Shirvan, en viktig basstation i hennes nätverk i och med att hon som reporter direkt kan bli kopplad till rätt personer. Hon ger ett exempel med ett jobb hon skulle skriva om svensk design, ett område hon var intresserad av men inte hade möjlighet att hitta kontakter till. Då gick hon till pressrummet, vars personal snabbt såg till att presentera henne för en passande källa. Som representant för en mindre okänd nyhetsbyrå kan det annars vara vanskligt att få intervjuer på egen hand, avslutar Shirvan.

Säljer in artiklar till en gammal Sverigekorre

Wolfgang, som skriver för en schweizisk dagstidning, följer Svenska Dagbladets och Dagens Industris kalendarium regelbundet. Mängden sekundärkällor han använder sig av beskriver han som stor, och dem kontrollerar man genom att ringa upp och kolla. Men som korrespondent måste man jobba snabbt, vilket kan göra att faktakollen stundtals blir lidande. Vid längre reportage, berättar han, kan han dock ta längre tid på sig.

Hans rapportering bygger i mångt och mycket på kvartalsrapporter från olika större svenska företag. Webbsända presskonferenser är bra och där har man också möjlighet att ställa frågor, berättar han.

Wolfgang tycker att UD:s pressrum är en bra institution, som han nyttjade mycket under den period han arbetade heltid. Han betonar särskilt vikten av pressrummet för nyanlända korrespondenter. Efterfrågan på nyheter från Sverige som land har minskat eftersom landet blivit mer likt andra europeiska länder efter Palmemordet, säger Wolfgang.

Nyhetsinsamlingen består av väldigt lite aktivt letande. Snarare följer man som reporter svenska medier för att få uppslag, tycker han.

Han har tillgång till sin arbetsgivares mycket omfattande arkiv. Den person som sitter på utrikesdesken har själv jobbat i Sverige, vilket han upplever gör att han lättare kan sälja in idéer och artiklar. Det kan också innebära att han får kritik för att ett jobb inte stod upp till de förväntningar som den före detta Sverigekorrespondenten med sin erfarenhet hade fog att kräva. Det här är något som Wolfgang tror är ganska unikt för hans arbete som utrikeskorrespondent.

Den stora engelskspråkiga massan

Niklas, korrespondent på en europeisk nyhetsbyrå, beskriver sitt personliga nätverk som väldigt värdefullt. Han har många egna källor, berättar han. Från dem kan han få tips i förväg om att något är på gång. Men att etablera kontakt med källor tar tid. Det är många luncher och fikor som går åt innan ett nyhetsnät är uppbyggt. Första året som korrespondent bygger mycket på att träffa folk för luncher, att säga ”hej här är jag”, berättar han. Vikten av egna kontakter och goda kunskaper i svenska språket kan inte nog understrykas, enligt honom.

Utan kontakter kan man göra ett hyfsat journalistiskt jobb, men inte mer, säger han. Niklas tillägger att även om Sverige får anses vara ett öppet land med transparenta myndigheter och företag och så vidare är även medieträningen hos desamma väldigt framträdande. Dessutom menar han att det är betydligt svårare att gå ”off the record” med svenskar, vilket han beskriver som ett slags slutenhet.

Det dagliga nyhetsletandet präglas av att pricka och hitta de nyheter som kan vara av intresse. Det är en balansgång, eftersom vissa saker som är väldigt stora i Sverige inte är garanterat stora utanför, säger han. Man måste tänka på vad som kan tänkas vara intressant utanför landet. Målbilden är, säger han, ”den rätt stora engelskspråkiga massan som läser Economist eller Newsweek.”

Är något specifikt typiskt för Sverige har det en god chans att komma igenom. Med tiden har Sverige blivit mindre intressant, mer allmäneuropeiskt, anser han.

Niklas berättar att hans nyhetsbyrå fungerar som en vanlig nyhetsredaktion i den meningen att det finns en blandning av källor. Utöver egna källor dikterar en strid ström av pressmeddelanden villkoren samtidigt som man har koll på regering, riksbank och i viss mån riksdagen. Man har dessutom koll på de stora företagen och deras förehavanden.

Niklas och hans redaktion följer de stora svenska medierna. Man läser alla större svenska tidningar, men målsättningen är egentligen att ha grejerna före dem. Här kommer vikten av de egna kanalerna, källorna, in. Det är lite av ett misslyckande om svenska medier har grejen före en själv, berättar han. Dessutom har nyhetsbyråns nya redaktionella ledning lagt ett större fokus på grävande journalistik, vilket ytterligare ökar möjligheten till egna uppslag.

Ibland händer det att de gör en ”matcher”, vilket betyder att man matchar något en svensk tidning haft. ”Och det gör man helst inte, då har man förlorat kan man säga”, säger han.

Ring, Ring och Ring

Det som gör en bra korrespondent är förmågan att snabbt hitta rätt information, det är bara att vara ”på” hela tiden. Detta berättar Olivier, en av de första korrespondenterna vi möter. Han säger att han avskyr den flockmentalitet som han tycker sig se hos journalister. Det han då syftar på är hur alla samlas kring samma källa vilket tvingar dem till en och samma vinkel på en story.

Han är frilansansde korrespondent för den franska dagstidningen Le Monde, och säger att redaktionen i Paris i princip ser honom som sin egen Nordenkorrespondent. Detta trots att han har flertalet andra parallella journalistiska jobb. Att han jobbat i Sverige i nästan 20 år, och därför är välbekant med samhället, samtidigt som han kan avgöra vad som är intressant för journalistiska jobb. Via ett resonemang om hur chanslös tidningen är idag vad gäller nyhetsjournalistik kommer han in på dagspressens nya roll. Den är enligt Olivier mer en plattform för djupare analys av aktuella händelser och fenomen än den som är först med det senaste. Det är, menar han, en utveckling som ökat kravet på ett bra nyhetsnät vare sig det gäller universitetsvärlden, myndigheter eller lokalbefolkningen.

Han nämner ett projekt som han arbetat med i nästan tre år. De relationer han byggt upp med dem som på ett eller annat sätt är involverade i storyn är många och han har således lagt ner lika lång tid på att etablera ett nätverk av kontakter för att ro i land projektet. Le Monde kommer inte nödvändigtvis att vara den plattform Olivier väljer för att förmedla det jobbet, men kontakterna kan vara värdefulla i andra sammanhang. Han nämner att han annars även använder sina egna artiklar och reportage som databas för kontaktuppgifter. Utöver slutförda jobb visar han upp en bunt med anteckningsblock i vilka han har idéer till artiklar samt adresser och nummer. På frågan om han ibland gör re-writes på svenska nyhetsartiklar svarar han att tidningen han skriver för inte intresserar sig för den typen av nyheter. De har insett att de inte kan konkurrera med aktualitet och Olivier använder istället artiklar i exempelvis DN som bas för fördjupning i sina egna artiklar.

Ytterligare en strategi i sökandet efter relevant information till ett journalistiskt arbete är att söka på en så bred front som möjligt. Olivier berättar att han som korrespondent ofta ringer och mejlar alla som han kan tänka sig skulle kunna bidra till artikeln, även fast han vet att en viss del av svaren kommer vara överflödiga. I första hand kontaktar han dem som han känner till sedan tidigare. Att söka på bred front handlar i första hand om att så snabbt som möjligt få svar. ”I sådana fall har jag inga skrupler”, säger han.

Inget behov av nyhetsnät

Tomasz började sin journalistiska bana hos den statliga polska nyhetsbyrån, nu många år senare är han utrikeskorrespondent för bland annat den polska tidskriften Polityka. Han berättar hur han använder de största svenska dagstidningarna och samhällsprogrammen på

radio och tv för att hitta storys som kan intressera hans läsare. På senare tid har han övergått till att läsa tidningarnas nätupplagor istället för den traditionella papperstidningen. Svenska facktidningar och organisationers tidskrifter läser han väldigt sällan.

Tomasz hävdar att han inte har ett utarbetat nyhetsnät, eller ens är i behov av ett. Det är nog att veta vart man bör vända sig. Bredden och att få med så många åsikter som möjligt styr hans arbete med att finna källor och kontakter. Offentliga källor och myndighetsuttalanden är bara en del, det är viktigt att levande människor får utrymme, säger han. Det kanske inte alltid är lättare men det blir bättre. Han berättar om hur han exempelvis citerade en personlig vän i en artikel om svenskarnas båtliv.

Han uttrycker att det inte är några större problem att komma i kontakt med rätt personer inom svenska myndigheter och svensk politik. En artikel han arbetade med handlade om fenomenet svenska kriminalromaner. Vinkeln var att de ofta utspelar sig i miljöer och delar av Sverige som i själva verket inte är särskilt drabbade av de grova våldsdåd som skildras i böckerna. Han ringde helt enkelt till en kommunalpolitiker i en region i Sverige där handlingen i en av dessa böcker utspelar sig, samt en talesman för polismyndigheten i samma område. Alla de han hört av sig till var officiella kontaktpersoner inom kommunen och polismyndigheten. Han poängterar att det är en stor fördel att inte bara veta hur samhället fungerar utan att även kunna språket.

Han berättar att han är pensionerad men ändå registrerad som anställd på en tidskrift som ges ut en gång i veckan. Han uppskattar det till att han medverkar med sina artiklar och reportage i tidningen cirka tre gånger i månaden. Han är även skribent för en tidning som han liknar vid ett "Metrokoncept för rika", det vill säga en gratistidning som har sin huvudsakliga intäkt ifrån annonsörer för lyxvaror. Det är han som utrikeskorrespondent som huvudsakligen tar initiativ till artiklar och reportage. Senast redaktionen kom med ett önskemål var, efter att de tagit del av statistik över kaffedrickande där Sverige låg högt upp. De ville då att han skrev en artikel om detta utifrån ett närmare perspektiv. Oftast är det så det går till när den polska redaktionen kommer med önskemål, de har en nyhetsnotis som de vill att Tomasz följer upp på plats i landet.

Re-writes är inte särskilt vanligt förekommande i arbetsrutinerna. I den tidskrift han oftast skriver för finns en vinjett för korta nyhetsnotiser och det är vissa fall där re-writes

förekommer. Han nämner tillsättandet av ny ordförande i det svenska socialdemokratiska partiet som en händelse som kan hanteras på det viset.

Tomasz säger att pressrummet på Utrikesdepartementet hade ett större värde för korrespondenterna förr. Det var då det enklaste sättet att ta del av TT:s rapportering. Idag menar han att pressrummet främst är en plats där man kan ta del av både inhemska och utländska tidningar och magasin samt en plats där man kan träffa kollegor. Han understryker vikten av den sociala funktionen som pressrummet har.

Personliga kontakter med professionella åsikter

Reiner, tysk korrespondent, har byggt en stor del av sin karriär på att rapportera om nyheter i finansvärlden. Han började sin bana som kontrakterad utrikeskorrespondent för en tysk tidskrift och hamnade i Stockholm efter en tids rapportering från London. Hans kontaktnät är därför präglad av att så snabbt som möjligt kunna få fatt i trovärdig information inom området. Han berättar att uppslagen ofta kommer från artiklar i svensk press, exempelvis Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Dagens Industri. När det kommer till att göra något eget av det är det hans insyn i vad hans läsare kan tänkas intressera sig för som styr vinkeln. Då han varit verksam i Sverige under en lång tid har han ett antal kontakter inom de myndigheter som är relevanta för hans ämnesområde. Han berättar att han även upprättat kontakter med ekonomiska analytiker på banker och personer inom det privata näringslivet. De två sistnämnda grupperna kallar han ”personliga kontakter” men med ”professionella åsikter”. En tredje viktig kategori källor är svenska journalistkollegor som han kan ringa närhelst det behövs.

Reiner är nöjd med sin arbetssituation ur den synvinkeln att redaktionen han jobbar för inte ställer särskilt snäva krav. Som utrikeskorrespondent för European Energy Review handlar det mer om jobb av feature-karaktär, säger han. Han bestämmer ofta själv hur lång tid han behöver på sig, och skulle det inte räcka kan deadline förlängas.

Han säger att han sällan använder sig av offentlighetsprincipen, oftast går det lika bra att höra av sig direkt till berörd tjänsteman eller politiker, då får man förr eller senare en kommentar. Han tar ett försök att nå miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin som exempel. Han kontaktade Fridolins sekreterare som gav honom rådet att skicka ett mejl direkt till språkrörets personliga adress. I mejlet beskrev han vilket ärende han hade och till sist fick han ett svar direkt från

Fridolin. Han kallar det att gå ”tjänstemannavägen” och betonar den formella karaktär som förhållandet mellan politiker, deras tjänstemän och pressen har i Sverige. Han ser det som en del av den svenska identiteten. Å andra sidan har själv erfårit hur relationen mellan svenska journalister och tjänstemän ibland kan verka formell på ytan men att de kan vara väl så personliga med varandra. Han beskriver också att det skett en förändring med åren mot ett mer medieslipat maskineri och syftar då på det politiska området. Han har sett hur mycket av kommunikationen som numera sköts av pressavdelningar och pressekreterare. Han beskriver den journalistiska arbetsrutinen i Sverige som betydligt annorlunda när det gäller att få kontakt med makthavare och beslutsfattare, jämfört med de andra europeiska länder han arbetat i. Det finns en formell struktur som svenskarna ogärna kliver utanför.

Den rollen som utrikesdepartementets pressrum spelat för korrespondenter har förändrats med åren. Reiner menar att Utrikesdepartementets pressrum idag inte är av någon större vikt för utrikeskorrespondenterna. Det har mer kommit att bli en institution för att arrangera och organisera statsbesök av makthavare med medföljande journalister. De utrikeskorrespondenter som jobbar i Sverige kan idag ta del av nyhetsflödet från exempelvis TT via internet istället för att vara på plats i pressrummet bredvid teleprintern, som de gjorde förr. Att bevaka presskonferenser via internet har även det ersatt en del av pressrummets tidigare funktion, menar han.

När jag först kom hit var jag en nobody

Muriel från Belgien skriver endast om händelser som hon räknar till kultur- och samhällsområdet. När hon kom till Sverige kände hon ingen vilket gjorde att hon blev tvungen att lägga ner mycket tid på att skapa ett personligt nätverk av kontakter. Det var ett tidskrävande arbete. Muriel berättar att det tog henne två-tre år att skapa den bekantskapskrets hon har idag. Till en början arbetade hon som översättare och kunde därigenom försöka bygga upp en bekantskapskrets.

Förutom av rent sociala skäl så var målet att knyta personliga kontakter för att exempelvis bli inbjuden till olika evenemang där hon kunde finna intressanta ämnen att skriva om. Facebook blev en väg att finna och ta kontakt med olika personer och organisationer för att utöka nyhetsnätet, en metod som hon fortfarande använder. Det fungerar även som ett sätt att hålla koll på vilka händelser som kan vara aktuella att bevaka. Muriel vänder sig annars till Stockholms stads egen webbsida för information om nyöppnade ateljéer, utställningar eller

andra kultur- och nöjeshändelser. Utöver det prenumererar hon på Dagens Nyheter, och tillägger att hon föredrar tryckt press framför andra medier. Hon anser inte att hon sysslar med renodlade re-writes utan att det snarare handlar om inspiration. Läser hon en artikel i en tidning så genomför hon exempelvis samma intervju på egen hand för sin egen artikel.

Det är oftast hon som hör av sig till sina uppdragsgivare med artiklar och reportage, och uppdragsgivarna utgörs huvudsakligen av en belgisk dagstidning och ett franskt resemagasin. Muriel upplever att det finns en ganska hård konkurrens om utrymmet i de magasin och tidningar hon skriver för, i synnerhet när det gäller kultur, mode och resereportage. Hon berättar att de allra flesta som hon konkurrerar med är tillfälligt hitresta reportrar, till skillnad från henne som bor och verkar här. Det händer ändå ibland att redaktionerna hör av sig till henne. Hennes uppdragsgivare efterfrågar ofta texter som kretsar kring typiska saker som Sverige som nation ofta får representera. När det inte gäller kultur och livsstil är det ofta socialpolitiska ämnen som fördjupas genom en blick på Sverige. Senast det hände blev Muriel ombedd att skriva om pappaledighet i Sverige. Hon vände sig då till sina vänner för att finna en nybliven pappa som lämpligt case. Genom sina personliga kontakter lyckades hon finna en bekants bekant att skriva om.

Det behövs ingen censur, vi har tidsbrist

Så resonerar en av de intervjuade korrespondenterna, Anne från Tyskland, kring sin nuvarande arbetssituation. Den inverkan det haft på hennes nyhetsinsamlande är att hon nu mer än innan behöver göra re-writes på svenska artiklar. Tidigare i hennes karriär jobbade hon åt den statliga östtyska radion, det var så hon kom som utrikeskorrespondent till Sverige. Senare arbetade hon för den tyska tidningen Süddeutsche Zeitung, där hon stärktes i principen att alltid tala med källan själv. Det är ett krav från redaktionen som format hennes arbetsrutiner och givit hennes nyhetsnät en viss karaktär. Hon berättar att några av hennes kollegor tycker att hon gör sig onödigt besvär genom att personligen kontakta en citerad person när hon jobbar med en re-write av en artikel. Hon försvarar sitt agerande med att det är långsiktigt bättre att skapa en bra relation till sina källor och läsare genom att inte bli ökad för slarv och felciteringar. Det bygger upp en trovärdighet.

För det mesta är det hon som hör av sig till den österrikiska hemmaredaktionen med uppslag till artiklar eller färdiga jobb. Till en början kunde det hända att de hörde av sig till henne för att få ”solskenshistorier” från föregångslandet Sverige. Det har de dock slutat med nu; hon

nämner i sammanhanget en serie artiklar hon skrev om Sverigedemokraterna vilka mottogs med förskräckelse hos hemmaredaktionen.

Anne tycker inte att det är särskilt viktigt för en korrespondent i Sverige att ha många personliga kontakter inom exempelvis myndigheter, departement och företag. Hon skulle uppskatta antalet sådana personliga kontakter till kanske tre eller fyra stycken. Hon anser att den svenska offentlighetsprincipen gjort det möjligt att verka som journalist genom att i huvudsak söka sig till offentliga kontakter.

För att hålla sig à jour med vad som händer i det svenska samhället följer Anne de större svenska dagstidningarna och har på senare tid även börjat söka sig till vissa bloggar för att orientera sig. Tidigare, före internets fulla genomslag, använde hon sig även av Utrikesdepartementets pressrum och dess tjänster. I dag anser hon att hon kan finna det hon behöver på webben istället. Dock använder hon inte sociala medier i sitt arbete och förklarar det med att exempelvis Twitter används av en begränsad del av alla människor i Sverige.

En traditionell mediekonsument

Erika skriver om kultur för några tidningar i sitt hemland. Oftast är det hon själv som tar kontakt med hemmaredaktionen, men det händer då och då att hon skriver artiklar eller gör research på deras initiativ.

Sitt journalistiska nätverk har hon byggt upp via en mängd olika kanaler. Dels genom sitt tidigare arbete på Sveriges Radio, men också genom medlemskapet i organisationer för utrikeskorrespondenter såsom FPA och Profoka.

När Erika ska skriva en artikel försöker hon alltid få tag i källan direkt, utan att gå via några mellanhänder. Men om det av någon anledning inte skulle gå kontaktar hon UD:s presstjänst, vilket har hänt några gånger. Som exempel tar hon ett jobb hon skulle göra om Stockholm Fashion Week. Hon ringde då deras presstalespersonen för att fråga om hon kunde komma, men möttes av kalla handen. Utrikeskorrespondenterna i Sverige smäller inte tillräckligt högt för dem, säger hon. Men då hörde hon av sig till UD:s presstjänst som efter lirkande lyckades ordna en ackreditering åt henne.

Vad gäller svenska medier beskriver hon sig som en traditionell konsument. Idéer till uppslag får hon när hon läser tryckt press som till exempel Svenska Dagbladet eller Dagens Nyheter. Dessa mediekkanaler litar hon mer på än webbaserade sådana, eftersom ”det som trycks i

tidningen måste passera fler människor än det som publiceras på internet”, som hon säger. Om hon baserar journalistiska jobb på artiklar i svenska medier är hon noga med att hänvisa till dem i texten. Hon är restriktiv mot sociala medier som källor, men använder sig ibland av dem i sitt journalistiska arbete, fast då snarare som socialt glidmedel. Exempelvis skriver Erika vid tidpunkten för forskningsintervjun på en artikel om Dramatens uppsättning av Fanny och Alexander. För pratminut från regissören tog hon kontakt med honom på Facebook, där de är vänner.

7.2 Sammanställning av resultat

7.2.1 Frågeställning 1: *Vad styr utrikeskorrespondenternas utformning av nyhetsnätet?*

- *Var sker korrespondenternas nyhetsinsamling (på vilka platser i nyhetsnätet)? I vilken utsträckning använder man sig exempelvis av UD:s pressrum?*
- *Hur värderar korrespondenterna offentliga respektive personliga kontakter?*
- *Hur ser korrespondenterna på att använda artiklar eller inslag i svenska medier som grund till egna jobb eller re-writes?*

Samtliga intervjupersoner i undersökningen uppger att de tar del av de stora svenska mediekanalerna som ett led i sin nyhetsinsamling. Särskilt de största svenska dagstidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, men i viss mån också Aftonbladet, Expressen och Dagens Industri, tycks vara en källa till inspiration för dem. Detta gäller både papperstidningarna och webbupplagorna. De svenska public service-företagens medier nämns av exempelvis Shirvan som viktiga i den processen. Tomasz, Niklas och Anne talar i bredare ordalag om att man följer ”alla svenska medier” eller ”alla stora tidningar”.

Sociala medier som bloggar, Facebook och Twitter ingår för Shirvan, Erika, Anne och Muriel i det dagliga flöde som utgör deras materialbank. Att följa opinionsbildare på Twitter, utnyttja sitt kontaktnätverk på Facebook för att hitta källor och att läsa bloggar är exempel på metoder som flera korrespondenter har anammat. Händelser värda att bevaka journalistiskt kan också dyka upp på sistnämnda webbplats, menar en intervjuperson. Anne tycker dock att Twitter är mindre bra som journalistiskt verktyg eftersom en förhållandevis liten andel av svenska folket finns representerad där. Reiner säger till och med att han i allmänhet är mycket restriktiv när det kommer till sociala medier.

Från sociala medier ligger övergången till övriga webben som plattform i nyhetsnätet nära till

hands. Våra representanter uppger sig samtliga vara flitiga internetanvändare, och nästan alla understryker också hur lättillgänglig information har blivit på nätet. Men sättet man använder internet på skiljer sig åt mellan korrespondenterna. Reiner, Anne, Muriel och Olivier uppger att de i hög grad nyttjar internet som plats för nyhetsinsamling. De tittar på webbsända presskonferenser från regeringskansliet, prenumererar på mailinglistor eller letar information på myndigheters hemsidor. UD:s pressrum har inte samma betydelse längre, menar de, och Anne, Olivier, och Reiner går så långt som att säga att internet delvis har tagit över dess funktion. Tomasz betonar istället vikten av just pressrummet som en plats för social kontakt och inte minst konsumtion av olika medier, och Shirvan och Erika lägger till utbyte av information och åtkomst till källor som en fördel. De menar att pressrummet fungerar som en sluss till källor som annars kanske skulle tacka nej till journalister som representerar medier källorna inte känner till. Wolfgang tycker att pressrummet är en ”bra institution”, men uppger att han inte har varit där på flera år.

Det råder delade meningar bland korrespondenterna när det kommer till hur betydelsefullt det personliga nätverket av källor och kontakter är. Representanten från nyhetsbyrån menar att man utan ett personligt nätverk på sin höjd kan producera en ”hyfsad” journalistik. Tomasz menar tvärtom att bred kunskap om vart man ska vända sig är viktigare än ett stort personligt nätverk. Den sistnämnda uppfattningen stöds också av Anne, som uppskattar sina personliga kontakter till endast en handfull.

Majoriteten av intervjupersonerna talar om just Sveriges öppna offentlighet och framhåller de positiva sidorna med den, även om Niklas och Reiner lägger brasklappar om medieträningen hos myndigheter, företag och organisationer som de anser framträder allt skarpare. Olivier, Reiner och Muriel talar varmt om sina respektive personliga nätverk av kontakter, som de beskriver som stora och mångfacetterade. Shirvan och Erika, som bägge jobbat på Sveriges Radio, lutar sig då och då mot Utrikesdepartementets pressrum i brist på relevanta källor, men försöker oftast gå direkt till källan. Också egna vänner tycks vara en plats i nyhetsnätet för åtminstone tre av de intervjuade. Tomasz och Muriel nämner att de använder sina vänner i sin journalistik, fast på lite olika sätt. Tomasz har citerat vänner med professionella kvalifikationer på det område artikeln handlar om. Muriel använder sig av vänners vänner för att hitta case till sina jobb.

Det står klart att de som tyckt att det varit mödan värt att lägga ner tid på att bygga upp ett

nätverk av kontakter har fått arbeta länge för det. Olivier, Reiner, Muriel och Niklas har samtliga ett nätverk som tagit år att bygga upp. Muriel beskriver hur hon som nyanländ inte kände någon i Stockholm och att det var svårt att arbeta utifrån de förutsättningarna.

Synen på re-writes hos korrespondenterna varierar, men samtliga betonar vikten av att hänvisa till källan, det vill säga det svenska mediet som stod för den ursprungliga artikeln. Tidningens och skribentens namn ska anges. Anne menar att re-writes har blivit nödvändigare på grund av tidsbristen, vilket Wolfgang menar även har bidragit till att man som korre får göra visst avkall på faktakollen när man använder sig av sekundärkällor. Hos nyhetsbyrån finns mer uttalat strikta regler för hur man handskas med jobb baserade på svenska artiklar. Niklas berättar att man allra helst helt och hållet undviker att matcha en svensk artikel. Olivier berättar att hans uppdragsgivare, Le Monde, inte är intresserade av re-writes, eftersom de inte har den typen av korta nyheter från Norden. Snarare använder han sig av artiklar i svenska tidningar som bas för fördjupning till egna grejer.

7.2.2 Frågeställning 2: *Vilka konsekvenser har relationen till hemmaredaktionen för arbetsrutinerna och nyhetsnätet?*

- *I vilken utsträckning är utrikeskorrespondenten respektive redaktionen initiativtagande i fråga om rapportering ifrån Sverige?*

Alla de intervjuade korrespondenterna har naturligtvis sin egen individuella relation till sin arbetsgivare eller uppdragsgivare. Det har av vår studie framgått att de som arbetar som frilansare är i klar majoritet. Av våra representanter är det endast Niklas som har fast anställning. Det innebär att åtta av nio är frilansande utrikeskorrespondenter. Till detta bör dock nämnas att Anne, Tomasz och Reiner kom hit som fast anställda korrespondenter vars kontrakt med arbetsgivaren sedan löpt ut, varpå de valt att stanna kvar i landet och söka inhemska jobb samt att fortsätta rapportera till samma eller en annan europeisk redaktion på frilansbasis.

I intervjuerna med Muriel, Olivier och Shirvan framgår det tydligt att man som frilansande utrikeskorrespondent i större utsträckning får vara den som tar kontakt med sin uppdragsgivare. Olivier och Reiner uttrycker att man som frilans kan ägna mer tid åt sina jobb. I Oliviers fall handlar det om att han kan ta sig tid till att göra djuplodande reportage istället för att jaga det senaste. Reiners förhållande till den nederländska redaktionen är

liknande och innebär att han i många fall själv kan avgöra sin egen deadline och därmed också anpassa nyhetsnätet efter detta.

Den frilansande utrikeskorrespondentens makt ligger i att hen känner landet och regionen bättre än uppdragsgivaren, menar Olivier. Han kan med snart 20 år i Sverige hävda sig som en av de främsta fransktalande journalisterna i Norden och att Le Monde ser honom som ”sin” korrespondent i regionen. Wolfgang har en bakgrund som stringer men är i dag frilansande utrikeskorrespondent för Neue Zürcher Zeitung, hans relation till redaktionen går långt tillbaka. På utrikesdesken jobbar en tidigare Sverigekorrespondent vilket gör att han ibland får kritik eller tips från redaktionshåll. Han menar även att det gör det lättare för honom att få gehör på sina jobb.

För de som likt Niklas är knutna till större organisationer gör redaktionens krav och nyhetsbyråns standarder för rapportering stort avtryck i nyhetsnätet. Han beskriver hur det från redaktionshåll satts upp mål om att alla reportrar ska kunna leverera självständiga grävjobb, vilket leder till att utrikeskorrespondenterna måste anpassa nyhetsnätet därefter.

7.3 Analys

Det finns en stark tendens hos de intervjuade utrikeskorrespondenterna att basera sig på traditionella, rikstäckande, medier när de letar efter uppslag till sina artiklar. Tryckt eller webb-baserad dagspress angavs först i samtliga intervjuer när korrespondenterna ombads beskriva vilka svenska medier de följer i sin nyhetsinsamling. De flesta uppger att de prenumererar på en av de stora svenska dagstidningarna, vilket innebär att det kan antas att de hade läst dem ändå. Men detta faktum är trots det intressant att konstatera. Sistnämnda medium utgör med andra ord en fast plats i utrikeskorrespondenternas nyhetsnät. Med Tuchmans teori för ögonen uppfattar utrikeskorrespondenterna daglig läsning av de stora rikstäckande tidningarna som en lämplig position i nyhetsnätet att samla material från (Tuchman 1978, 19). Detta gäller för både en anställd på nyhetsbyrå och för frilansare.

För hälften av de intervjuade utrikeskorrespondenterna åtnjuter sociala medier en relativt självklar plats i deras respektive nyhetsnät, medan den andra hälften inte nämner sitt eventuella bruk eller förhåller sig mer skeptisk. Här kan en skillnad i generell inställning till sociala medier, och i förlängningen till nyhetsnätet, skönjas. Ska nyhetsnätet vara en filt med små maskor - som därmed också fångar upp fler potentiella storys - eller ett fiskenät med hål?

(Tuchman 1978, 21) Sociala medier anses bevisligen av åtminstone hälften av representanterna kunna agera nyhetsnät med större förmåga att fånga upp material. Men det handlar om en relativt ny form av medium, och som sådant har det också en lång startsträcka vad gäller bred acceptans. Att de övriga valde att inte ta upp respektive uttala sin negativa inställning gentemot sociala medier kan ha med det att göra.

För samtliga intervjupersoner gäller att internet är en fast och robust plats i nyhetsnätet. Föga förvånande utgör webben en möjlighet för utrikeskorrespondenterna att snabbt och smidigt komma åt information vars anskaffning tidigare innebar en större kraftansträngning. Internet tycks för merparten ha ersatt fysiska platser för informationsinsamling, exempelvis UD:s pressrum eller presskonferenser. Numera kan man titta på livesända presskonferenser och prenumerera på rss-feeds eller mailinglistor som förser en med den information man behöver. Men det framgår samtidigt att pressrummet trots allt inte är helt och hållet ringaktat, snarare tycks den ha skiftat form och fått en annan funktion. Dess roll som socialt kitt och plats för kontaktskapande och utbyte av erfarenheter framhålls av flera. Dessutom kan mindre aktörer på mediekartan ha nytta av Utrikesdepartementets namn när de letar källor till journalistiska jobb.

I det globala nyhetsnätet är Sverige som land en bra och lättarbetad plats enligt samtliga. Men åsikterna går isär om huruvida det personliga nätverket av kontakter behöver vara stort och finmaskigt eller inte. Det kan emellertid slås fast att det breda, mångfacetterade personliga kontaktnätverket inte kan tillskrivas odelat positiva egenskaper, att döma av intervjupersonernas utsagor. Ej heller det motsatta. Bland representanternas exempel på det området kan en blandad flora av metoder och inställningar noteras.

Tomasz, Anne och Reiner har alla tre kommit till Sverige som fast anställda korrespondenter och också jobbat länge i landet. Deras anställningsformer har skiftat av olika anledningar, men gemensamt för dem är att de alla upplevt medielandskapets skiftningar över en längre period. Annes uttalande om att tidsbristen ersatt censuren i hennes arbete får extra tyngd därför att hon verkat under en tid och i en samhällelig kontext där censuren i media var utbredd. Detta inslag av mörkare humor i intervjun är dock inte talande för hela hennes uppfattning om hur arbetssituationen tidigare varit. Hon ser tillbaka med viss stolthet på tiden som korrespondent för *Süddeutsche Zeitung* där hon stärkts i principen att hålla källkritiken högt. En princip som enligt henne inte bara inneburit en bättre relation källorna utan även till

hennes läsare.

Förutom medielandskapets inverkan på utrikeskorrespondenternas nyhetsnät spelar respektive korrespondents anställningsform en avgörande roll för deras rutiner för informationsinsamling. Nyhetsnätets karaktär tar såklart form efter korrespondentens personliga egenskaper och intressen, men hemmaredaktionens önskemål väger fortfarande tungt (Tuchman 1978, 19). Som anställd på nyhetsbyrå är Niklas mer styrd av organisationen och standarder gällande vilka nyheter som ska publiceras. Kraven från arbetsgivaren styr även i större utsträckning ambitionsnivån på olika områden inom arbetet. Niklas mål är att vara så snabb som möjligt i rapporteringen, en ambition som ingen av de andra säger sig ha. Detta för att deras hemmaredaktioner inte konkurrerar med snabbhet i rapporteringen utan snarare djup.

Frilansens förpliktelser mot uppdragsgivaren må vara friare, men som Muriel berättar är man svårare utsatt för konkurrensen. På nyhetsbyrå är texten du skriver betald i förväg av de tidningar och företag som prenumererar på byråns nyhetsflöde. Utrikeskorrespondenten på nyhetsbyrå må arbeta under större tidspress men hen vet i alla fall att man får betalt. I Muriels fall kan en tidning lika gärna köpa in ett reportage från en tillfälligt tillrest reporter. Hennes gedigna arbete med att vidga sitt sociala nätverk och inkorporera detta i sitt nyhetsnät är ingen garanti för att bli publicerad, men det ökar hennes chanser att producera texter med högre kvalitet och originalitet.

8. Diskussion och slutsats

8.1 Diskussion

Utrikeskorrespondenter förväntas idag rapportera om stor bredd av ämnen. Utöver detta täcker de ofta en hel region snarare än bara en nation. Just detta är vanligt i de delar av världen som Sverige kan räknas till. Norden och Skandinavien är med andra ord inte högst upp på aktualitetslistan och det är därför få europeiska redaktioner finner anledningar att avsätta medel för att bevaka endast ett land i regionen. Vad vi i vår studie erfarit är att en sådan situation skapar antingen ett väl kalibrerat och välsmort kontaktmaskineri eller en i relation mer tillbakalutad hållning hos utrikeskorrespondenterna. Hos nyhetsbyrån håller den förstnämnda inställningen fortfarande en framstående ställning. Ambitionen att vara först lever och prioriteras resursmässigt. Det är inte helt rättvist att kalla den senare inställningen tillbakalutad, men insikten att den webbaserade nyhetsrapporteringen en gång för alla förändrat spelet, när det gäller att vara först, har fått sina konsekvenser för den tryckta pressen.

Till följd av detta kan man se hur vissa utrikeskorrespondenter laddar om och hoppas på att redaktionsledningarna ska inse faktum och understödja dem i deras arbete med att omdana tidskrifterna. Från att vara en bringare av raska nyhetsnotiser till en källa för fördjupande och problematiserande texter som rör aktuella händelser. Andra inträder i ett mer cyniskt förhållande till sin arbetssituation när det visar sig att deras arbete ofta inte är mer än det sista ekot av en tidnings fornstora dagar. En rest från den tiden då många utrikeskorrespondenter var signumet för en tidskrift av rang.

Våra intervjuer kan med god validitet som mål anses omfatta den generella synen på arbetsrutiner och nyhetsnätet hos hela den grupp utrikeskorrespondenter som vi fokuserat på. De är en brokig skara och deras arbetsrutiner avviker på flera punkter från varandra. Det är av särskilt intresse i vår studie att undersöka var i nyhetsnätet utrikeskorrespondenternas informationsinsamling sker, och hur de förhåller sig till olika typer av källor. När det kommer till deras värdering av personliga nätverk av kontakter kontra offentliga kontakter skilde sig åsikterna åt. Detta oberoende av deras anställningsform och vilken typ av tidning de skriver

för. Något som vi, med stöd av vårt empiriska material, menar beror på hemmaredaktionens önskemål.

Utrikesdepartementets pressrum är en statlig institution som tidigare varit ett något av nav för tillresta journalister såväl som utrikeskorrespondenter. I våra intervjuer framkommer det att internet på många sätt ersatt många av de egenskaper som pressrummet tidigare hade ”monopol” på i fråga om informationsinsamling. En tänkbar utveckling är att pressrummet i framtiden mer än i dag främst kommer att frekventeras av journalister som saknar större personliga nätverk eller inte har en välkänd medieorganisation bakom sig. Kanske kommer dess funktion i första hand vara inriktad på att agera skådeplats för till exempel bilaterala statsbesök, då främst åt tillresta journalister.

Av flera av intervjuerna framgår att de texter som får gehör hos hemmaredaktionerna ofta överensstämmer eller står i direkt motsats till de värden som tillskrivits Sverige och det svenska samhället. Dessutom uppger ett flertal att Sverige som land blivit mindre intressant, i takt med den allmänna globaliseringen i allmänhet och med EU-medlemskapet i synnerhet. Utvecklingen på det här området framgent är givetvis svår att sia om, men eftersom globaliseringen inte avtar är det troligt att intresset för Sverige inte kommer att öka inom en överskådlig framtid.

8.2 Slutsats

En av de aspekter som i grunden styr utformningen av respektive korrespondents nyhetsnät är viken typ av texter som intresserar läsarna. Läsekretsen (lösnummerförsäljning och prenumerationer) avgör annonsmarknaden och tidningens ekonomi vilket i sin tur påverkar redaktionens resurser. Därför anar vi i vår studie att den typ av text som våra representanter – majoriteten frilans - generellt levererar (fördjupande, problematiserande) kräver ett mer gediget arbete, ibland med upprättande av ett personligt nätverk. Tidningens ekonomiska muskler och den typ av text som läsarna efterfrågar skulle tillsammans kunna göra att redaktionerna föredrar anställningsformen frilans framför fast anställd personal i Sverige. Ovanstående bekräftas av Muriel, Olivier och Reiner som alla vittnar om det tidskrävande men nödvändiga arbetet med att skapa ett stort personligt nätverk av kontakter i nyhetsnätet.

De fysiska platser som fortfarande kan sägas vara rutinmässigt bevakade av utrikeskorrespondenter blir färre och färre. Det förekommer exempelvis idag att man till och

med deltar i presskonferenser via i realtid streamad video på internet. Utrikesdepartementets pressrum är den fysiska plats som ett fåtal av utrikeskorrespondenterna fortfarande besöker kontinuerligt.

I intervjuerna ger utrikeskorrespondenterna ofta olika svar på var de föredrar att gå för att finna material till journalistiska arbeten. De svarar även förvånande ofta olika på hur de värderar personliga kontakter/källor i relation till offentliga sådana. Vår slutsats är att de gör personliga korrigeringar i nyhetsnätet efter faktorer som samhällsliga förändringar , teknisk utveckling och ändrade förväntningar från hemmaredaktionen. Detta är i enlighet med Becke och Vlads diskussion som vi berört i teoridelen av uppsatsen.

Hemmaredaktionernas avsaknad av insyn i landet och i samhällsdebatten ger korrespondenterna en frihet att i större utsträckning än andra själva påverka sitt nyhetsnät. I kraft av att vara ett slags expert inom ett område som hemmaredaktionen saknar kunskap om får utrikeskorrespondenterna sägas inta en särställning bland journalister. Distansten mellan korrespondenten och hemmaredaktionen kan också innebära att den förstnämnde tvingas förlita sig på institutioner som UD:s pressrum, även om det är ett fenomen som tycks bli mindre vanligt.

9. Referenslista

E-källor:

Att referera enligt Harvard - <http://www.ub.umu.se/skriva/skriva-referenser/kallhanvisningar-harvard> (Hämtad 2013-01-06)

Utrikesdepartementets webbplats - <http://www.regeringen.se/sb/d/5569> (Hämtad 2013-01-04)

Begreppsdefinition, Korrespondent -

<http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/lang/korrespondent> (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Källa - (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Utrikeskorrespondent -

http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/sve/utrikeskorrespondent?i_h_word=utrikeskorrespondent (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Feature - <http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/lang/feature> (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Källkritik -

<http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/lang/k%C3%A4llkritikhttp://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/lang/k%C3%A4lla/235254> (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Redaktion - <http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/kort/redaktion> (Hämtad 2012-12-04)

Begreppsdefinition, Stringer - <http://www.ne.se.till.biblextern.sh.se/lang/stringer> Hämtad 2013-01-06)

Litteratur:

Annetorp, Emil. 2011. *Svenska journalister hos de utländska nyhetsbyråerna: Kan de påverka ett likriktat ämnesval?* Studentuppsats, Södertörns högskola. Huddinge: Södertörns högskola.

Burke, Peter. 2002, *Context in Context*. Vetenskaplig artikel, Common Knowledge, 8:1, Published by Duke University Press.

Eidstam, Lina. 2006. *Ögon och öron i främmande land: En studie av utrikeskorrespondenter och deras arbete i svensk dagspress*. Studentuppsats, Södertörns högskola. Huddinge: Södertörns högskola.

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud. 2012. *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*.4:1. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.

Wahl-Jorgensen, Hanitzsch. 2009. *The Handbook of Journalism Studies*. Routledge: New York.

Hannerz, Ulf. 2004. *Foreign News – Exploring the world of foreign Correspondents*.

Chicago: The University of Chicago Press.

Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Steinar Kvale (översättning Sven-Erik Torhell). Lund: Studentlitteratur.

Rorty, Richard. 1979. *Philosophy and the Mirror of Nature*. New Jersey: Princeton University Press.

Tuchman, Gaye. 1978. *Making News*. 1. Uppl. New York: The Free Press.